

Селското стопанство в условията на война, икономическа и енергийна криза и предстояща рецесия

Кризата застрашава бъдещето на целия континент - от земеделието на юг до производственото ядро на еврозоната - Германия и Франция

Икономисти по света са все по-убедени, че Европа и САЩ ще навлязат в период на рецесия най-късно през 2023 г. Глобалните икономически перспективи стават все по-негативни, след като руската инвазия в Украйна през февруари доведе до спираловидно покачване на цените на енергията и храните. Експерти от двете страни на Атлантическия океан казват пред Financial Times, че са станали все по-песимистични след решението на Федералния резерв да ускори ръста на лихвите. Фед взе неவிжданo от 1994 г. решение да увеличи лихвения си процент със 75 базисни точки. Това показва на икономистите, че американската централна банка е готова на всичко, за да ограничи инфлацията, дори това да означава навлизането в рецесия. Повод за притеснение за Европа са нарастващите опасения за доставките на газ, което вѣщае трудна зима. Данните на Евростат показват, че брутният вътрешен продукт на страните от еврозоната бележи спад за второ поредно тримесечие. Според предварителните резултати понижението за третото тримесечие възлиза на 0,2 на сто, след като за предходния период статистиката отчете спад в същия размер.

На годишна база икономиката на еврозоната е нараснала с 0,7 на сто. Това е значително забавяне спрямо измерените три месеца по-рано 1,4 на сто.

Данните на Евростат показват, че Европейският съюз като цяло също се е насочил към рецесия. Предварителните оценки показват спад на БВП на ЕС-27 от 0,2 на сто за третото тримесечие, след като икономическият ръст е бил в застой през второто тримесечие. За последната година икономическият растеж в ЕС възлиза на 0,8 на сто.

Според Nomura, японска инвестиционна банка със значителна дейност в Лондон, икономиката на Европа ще бъде засегната от различни фактори, сред които спадащото

търсене в САЩ - най-големият експортен пазар - продължаващите последици от руската инвазия в Украйна и свързаното с това увеличение на цените на храните и енергията.

Номуга очаква европейската икономика да започне да се свива през втората половина на 2022 г. и рецесията да продължи до лятото на 2023 г., а общият спад да достигне 1,7% от БВП.

Европа все още е силно зависима от Русия по отношение на енергийните си доставки, а руският президент Владимир Путин отговори на санкциите, като забави доставките на газ. Русия прекрати доставките на газ по газопровода "Северен поток 1" за Германия, по газопровода "Турски поток" за България и спря доставките за Полша по газопровода "Ямал", напомня изданието.

Европа се бори с "условия, които са до голяма степен глобални по своя характер (рязко покачване на цените на енергията и инфлацията, нарастващи геополитически рискове и несигурност), което ни кара да вярваме, че европейските икономики ще бъдат сполетени от същата съдба - рецесия - като САЩ", пише Джордж Бъкли, икономист в Номуга. Инфлацията в еврозоната достигна 8,6% на годишна база през юни, което е най-високото ниво от създаването на блока през 1999 г.

Рецесията е първа за Европа за последните 15 години и е предизвикана от кредитната криза, която започна от ипотечния сектор на САЩ и прерасна в глобален срив на борсите.

Икономическата криза застрашава сериозно сектора на селскостопанските машини и заплашва да спре разширяващия се пазар.

Продажбите на трактори в световен мащаб достигнаха общо **2 485 000 единици** през 2021 г., с **13,2% повече** в сравнение с предходната година и с особено положителни индекси при пазари като Индия (**+28% с над един милион регистрирани единици**), САЩ (**+10,5% с 317 хиляди единици**) и ЕС (**+16% с 215 хиляди единици**).

Водена от доброто потенциално търсене, световната търговия със селскостопански машини се очаква да нарасне със 7,1% през четирите години от 2022 г. до 2025 г. Войната в Украйна обаче драстично промени пейзажа, което доведе до промени в селскостопанската икономика.

Данните на ФАО, публикувани през юни, вече показват спад в производството на глобално ниво за текущата година. Именно този спад ще доведе до нова география на производството на зърнени и маслодайни култури, вероятно придавайки по-голяма роля на страни като Бразилия, Австралия и Индия. Това пък от своя страна означава нови търговски пътища и нова логистика в глобалния сценарий.

Следователно в настоящия момент проблемите, свързани със селскостопанското производство и по-специално с нарастващите разходи, се комбинират с тези, свързани с енергийната криза и доставките на суровини, които натоварват индустрията. Никога досега не са били толкова необходими далновидни политики.

Паоло де Кастро, евродепутат и бивш министър на земеделието, отбеляза от Брюксел, че „износът на селскостопански храни от Русия и Украйна за Европа не засяга секторния бюджет на Европейския съюз”.

По думите му това, което тревожи фермерите най-много, е проблемът със сушата и въпросът с емисиите на газове.

“В краткосрочен план имаме нужда от нови технологии, които могат да бъдат приложени на полето от нашите фермери; изпитани техники, които трябва само да бъдат стандартизирани и подкрепени икономически”, заключи той¹.

Експертите стигнаха до извода, че събитията от войната връщат селското стопанство на преден план като основен елемент на всяка икономическа система. Но селското стопанство днес означава високи технологии и следователно селскостопанска механизация. Според тях именно това е посоката, в която света трябва да работи.

За да оцелеят, земеделските стопанства ще трябва да прехвърлят увеличението на производствените разходи върху крайната цена. Това не е жизнеспособно решение, особено за малките производители, докато посредниците и големите търговци на дребно начисляват цените на енергията върху цената на храната, с ефект върху абсолютната бедност и неравенствата, които вече са се увеличили поради Covid. Ненужни мерки в краткосрочен план и вредни в дългосрочен план. Съгласно мерките, предложени от Комисията, европейските държави ще могат да внасят храни и фуражи с нива на пестициди по-високи от разрешените в момента и да насърчават производството на ГМО. Загриженост предизвиква и намаляването на цените на минералните химически торове и спирането на политиката на угар, която досега гарантираше устойчиво производство на храни за опазване на почвата и околната среда.

Според анализите на 17 асоциации от сектора и на младите икономисти и земеделски предприемачи от Ecomomy of Francesco, показват, че тези мерки не са много ефективни в краткосрочен план и потенциално вредни в средносрочен и дългосрочен план. Всъщност преобразуването към производство на приблизително 9 милиона угарни хектара в Европа едва би покрило нуждите на 20% от европейците за една година. Напротив, тъй като 60% от обработваемата земя е прехвърлена за производство на фуражи, 10% намаление само в интензивното земеделие вече би позволило днес да имаме три пъти повече пшеница, произведена за една година, чрез преустановяване на оставянето под угар. Освен това, ако вместо да се намалят разходите за химически торове, бъдат възприети техники за биологично производство, добивите биха могли да бъдат до 90% по-високи.

В средносрочен и дългосрочен план, тогава безразборната експлоатация на земята, прилагана днес, заедно с увеличаването на използването на химически торове, значително ще намали количеството обработваема земя, генерирайки обедняване на почвите и закриване на много фирми, така както и загубата на биоразнообразие с въздействие и върху климата. Вносът и производството на храни с по-високи нива на пестициди, от друга страна, ще компрометира здравето на потребителите и ще направи европейското селско стопанство все по-малко устойчиво и по-зависимо от други страни. Войната не може да бъде извинение в селското стопанство, така както и в енергийния сектор, за да се забави екологичния преход и да благоприятства групите с ограничени интереси, които, фокусирайки се само върху печалбата, ще увеличат крехкостта на нашата социално-икономическа система. Единственият възможен изход е да не се изоставят дребните земеделски предприемачи и да се ускори трансформацията на системата от малки към големи производители към потребление и производство, базирани на цялостната екология, тоест устойчиви от екологична, икономическа и социална гледна точка.

Идва ли дълбока рецесия и какво означава това за фермерите?

Въпреки че фермерите печелят от покачващите се цени на производител, разходите, които също нарастват рязко, изяждат голяма част от по-високите приходи. Икономистите се

¹ <https://agri.bg/novini/konfliktt-v-ukrayna-noviyat-red-v-selskoto-stopanstvo>

опасяват, че повишаването на лихвените проценти ще дойде твърде късно и може да предизвика дълбока рецесия. Какво означава всичко това за фермерите - на този въпрос отговор дава специализираното германско издание за земеделие Agramheute.

За банковите депозити повишаващите се лихвени проценти със сигурност са добри. За финансирането на по-големи инвестиции и ипотечните кредити - не.

Лихвите по кредитите за земеделски проекти вървят нагоре. Лошото е, че това не е краят. Всяка ново инвестиционно начинание от страна на фермерите ще струва все по-скъпо. Към това трябва да се добавят покачващите се цени на суровините и енергията.

Тегленето на заем за закупуване на машини и оборудване също вече не е толкова изгодно. Очаква се тласък нагоре на цените на земята и арендите.

Според финансовия експерт Куинси Кросби не се очаква стабилно възстановяване на пазара, докато не се почувства, че инфлационният натиск отслабва.

Най-лошата инфлация от половин век

Основното оплакване след войната в Украйна е от нарастващите разходи за енергия, въпреки че нарушените вериги за доставки, санкциите и опасенията за предстоящ спад в търсенето също натежават върху предприятията. Внезапният шок от близката война, съчетан с широки последици и с неясна продължителност, ще окаже натиск върху правителствата да смекчат удара, както и ще постави на изпитание решимостта им да се противопоставят на Русия.

Политическите последици от свиването на разходите за живот в крайна сметка вероятно ще поставят на изпитание решимостта на континента да продължи да се противопоставя на Русия в момент, когато нейният президент Владимир Путин заплашва да спре доставките на газ, възлизали на около една трета от потреблението в ЕС.

Причината за затрудненията е **зависимостта на Европейския съюз от Украйна** за повече от половината от доставките на царевича - основен източник на фураж за прасетата. Тъй като фермерите нямат достъп до обработваемите площи, анализаторите намаляват прогнозите за реколтата и износа с до една трета, което доведе до най-високите цени от около десетилетие.

През май месец инфлацията в Германия скочи до 7,9% - най-високото си ниво от почти половин век. Лошата новина е, че това няма да е краят, що се касае повишаване на цените и разходите.

Цените на производител на търговски продукти се повишиха с 33,5% през май. Те се разглеждат като ранен индикатор за по-нататъшно развитие на цените и разходите.

Както съобщава Федералната статистическа служба (Destatis), това е най-голямото увеличение в сравнение със същия месец на предходната година от началото на проучването през 1949 г.

Въпреки това цените на производител на селскостопански продукти (след цените на енергията) също допринасят значително за високия инфлационен натиск.

През април 2022 г. цените на селскостопанските производители нараснаха с 39,9% спрямо тези през април 2021 г. Това е най-високото увеличение на цените на годишна база от началото на проучването, което се води от 1961 г. до днес.

В същото време цените на селскостопанските суровини нараснаха с 29%.

Сега централните банки искат да забавят това развитие чрез повишаване на лихвените проценти.

Според последните изявления на представители на централната банка първото повишение на лихвените проценти се очаква през юли. През септември се слага край на отрицателните лихви.

Главният икономист на ЕЦБ Филип Лейн опровергава спекулациите, че отрицателните лихвени проценти в еврозоната ще приключат още по-бързо.

Това, което виждаме в момента, е, че е подходящо да се премахнат постепенно отрицателните лихвени проценти до края на третото тримесечие и че процесът трябва да бъде постепенен, казва Лейн пред Financial News.

Лихвените проценти се повишават от юли и през есента – опасения от икономическа криза

Решението за лихвените проценти на Европейската централна банка е стъпка в правилната посока, но идва твърде късно. Беше неприемливо ЕЦБ, с инфлация от 8% до момента, да се придържа към отрицателни лихвени проценти и покупки на облигации. Увеличенията на цените не засягат само енергията и храните, казва Клеменс Фюст. По думите му това ще има последици и за фискалната политика.

Правителствата на страните от еврозоната трябва да бъдат внимателни. Допълнителният държавен дълг е опасен с оглед на нивата на дълга, които вече са се повишили рязко в резултат на Корона, както и сегашния недостиг на предлагане и нарастване на лихвите, допълва експертът.

Поради това много икономисти се опасяват, че нарастващите лихвени проценти може да доведат до рецесия.

Печатането на пари и вихрещото се поскъпване на суровините вече се пренасят в потребителската кошница, пише в анализ за Агри.БГ Стилиян Гребеничарски

Повишаването на ценовото равнище е функция от два основни фактора – ръст в количеството пари в системата (паричните агрегати) и ръст в скоростта на оборота им. Преди година, търсенето на цели групи стоки и услуги бе парализирано, а загубата на доход и усещането за несигурност ограничиха склонността към потребление. Това доведе до задържане и дори спад в ценовите равнища (ярък пример бе поевтиняването на петрола и горивата). Макар количеството пари да растеше с безпрецедентни темпове, практически замрелият им оборот пречеше това да окаже по-сериозен инфлационен натиск.

С постепенното овладяване на пандемията, отваряне на икономиките и снижаване на психологическите бариери, ситуацията коренно се промени. Подкрепено от неспиращите бюджетни стимули и ниски лихви, общото потребление не просто се възстанови, но и в някои страни надмина предпандемичните нива. Парите в икономиката се завъртяха. В същото време, предлагането не успява да смогне на това темпо, след като все още съществуват нарушения в глобалните вериги за доставки, а част от производителите вече не са на пазара.

В тази ситуация все по-чести са сигналите за недостиг, както на стоки за крайно потребление, така и на суровини и междинна продукция. Така инфлационният натиск се усили и не закъсня материализирането му в различни ценови индекси. Особено показателна е обаче картината на пазара на суровини, редица, от които достигнаха исторически най-високи нива през месец май тази година. Войната в Украйна засили тези процеси.

Мантрата, с която централни банкери и политици се опитват да успокоят обществеността и пазарите през последните месеци е, че ръстът в ценовото равнище е преходен и е вследствие на компенсиране заради застой в инфлацията през първите две тримесечия след

началото на пандемията. Данните обаче все по-отчетливо опровергават тази теза – ценовите индекси във водещите световни икономики – потребителски, на вноса и износа, на средствата за производство, вече нарастват значително над пониженията от първата половина на 2021 г.

Селскостопанските суровини не просто се включиха в тенденцията, но и се превърнаха в един от двигателите на глобалните инфлационни настроения (Фиг. 5). След известното поевтиняване в първите месеци на пандемията, от средата на 2020 г. започна силен и продължителен положителен ценови тренд в целия комплекс. Постепенно основните агросуровини доближиха историческите си върхове, достигнати в периода 2011-2013 г.

Пред бизнеса вече стоят две управленски дилеми. Първата – каква част от поскъпването в средствата за производство да бъде прехвърлена и абсорбирана от крайните потребители. Втората – каква част от него ще се отрази в свиване на обемите на производство и преустановяване на дейности с по-ниска рентабилност, което само по себе би наляло масло в инфлационния огън. Въпрос на време е обаче тези решения да достигнат до рафтовете в магазините и инфлацията да се усети силно и от потребителите и обществото.

Вихърът на поскъпващите суровини провокира редица анализатори, включително водещи световни финансови институции, да заговорят за повишена вероятност от нов дълъг инфлационен период в икономическия цикъл – нещо позабравено в обществата на развитите страни. Толкова далечно, че вече цяло поколение не е имало какъвто и да е досег с това икономическо, обществено, а и психологично явление. Ръка за ръка с тези прогнози върви и концепцията за нов суперцикъл при суровините – когато и ценовият пик, и дъното са по-високи от предходните. Към това следва да добавим, че в условия на инфлация суровините привличат допълнителен спекулативен интерес на инвеститори, търсещи начини да запазят стойността на активите си. Интерес, който макар и по-краткосрочно, допринася за покачване на цените им.

Развитието на този сценарий се подкрепя не просто от текущите ситуация и процеси, а от наличието на перспективи за тяхното удължаване в средно и дългосрочен план. Редица са сигналите, че факторите за инфлация са тук, за да останат. Високата задлъжнялост на правителства, финансови институции, компании и домакинства по цял свят прави практически невъзможно спирането на печатането на пари и повишаването на основните лихвени проценти до нива, потискащи инфлацията, без това да доведе до масови фалити във всяка от четирите групи и в крайна сметка до мащабен крах. В допълнение, „щедрите“ бюджетни харчове, за които все отнякъде трябва да се появят пари, изглежда тепърва ще набират скорост по цял свят. На прага са планове за възстановяване, зелени сделки, базови доходи, борба с неравенството и още програми, които гаят ухото на избирателя, но в същото време бъркат дълбоко в джоба му.

Все по-интегрираният и ефективен световен пазар бе фундаменталната причина за задържане и дори намаляване на ценовите равнища и повишаване на стандарта на живот през последните три-четири десетилетия. И обратното – нарушените икономически връзки по света означават дефицити, по-ниско качество и инфлация. Крехкото състояние на световната икономика пък повишава риска от нова рецесия. За разлика от последните няколко, съпроводени от дефлация, кризи, този път вероятността за съчетаване на икономически спад с инфлация изглежда съвсем реална. С други думи - глобална стагфлация или най-неблагоприятната част от икономическия цикъл.

Именно такива предизвикателни времена и процеси подчертават още по-ясно колко ценна е информацията за всички нас. Какво означават инфлацията и стагфлацията за агробизнеса? Какви са рисковете, които носят и как могат да се управляват те?

Какви възможности се откриват в кризисни времена? Как реагират пазарите на селскостопанска продукция? Кои сигнали да следим за посоката на световната икономика?

Всички говорят за задаващата се рецесия. Призивите за спад ескалираха през последните месеци на фона на растящата инфлация, обърнатите криви на доходността на държавните облигации и призрака на по-строга парична политика от Федералния резерв.

Икономистите на Goldman Sachs казаха, че поставят шансовете за рецесия през следващата година на 15%, а през следващите две години на по-тревожните 35%. Рецесията се определя като две последователни тримесечия на отрицателен растеж на brutния вътрешен продукт (БВП) на страната. И това са опасенията не са само на банките на Уолстрийт.

Търсенията на Google в САЩ за "как да се подготвим за рецесия" почти се утроиха само през последната седмица, подчерта Нийл Дута - ръководител на икономиката в Renaissance Macro Research, цитирайки данни от Google Trends.

Както вече се изтъкна ФЕД повиши лихвените проценти за първи път от 2018-а насам. На фона на инфлацията, това е първият път, когато лихвите се покачват от досегашните почти нулеви нива. Въпреки това някои икономисти смятат, че този скок в интереса може всъщност да е знак, че опасенията за рецесия достигат връх и това да е контраиндикатор.

"Наистина, когато консенсусът от страна на професионалните инвеститори стане толкова висок и са налице опити кой може да определи най-бързо нарастващите вероятности за рецесия, а обикновените хора търсят по тези теми в интернет, можете да сте сигурни, че новините вече са отразени в пазарните цени", заяви Дута пред финансовото издание Yahoo! Finance.

"Следващият ход е по-нисък риск от рецесия и по-бавни темпове на инфлация."

Това, което е особено "необичайно" в прогнозите за рецесия този път, добави Дута, е колко не е свързано със силата на икономическите данни. Много от най-новите доклади за състоянието на най-голямата световна икономика, рисуват картина на икономика, която все още работи с "пълна пара", дори когато инфлацията върви с най-бързия си темп от 40 години.

На пазара на труда заетостта, която не е в селското стопанство, се е увеличила средно с над 550 000 на месец през първото тримесечие на тази година, след среден ръст от над 600 000 на месец през четвъртото тримесечие.

"Това почти не съответства на забавяне, да не говорим за рецесия", коментира Дута.

И дори потребителските настроения, които тази година бяха повлияни негативно от покачващите се цени, показаха признаци на възстановяване от най-ниското ниво.

Защо светът "затъна" в най-високата инфлация от 40 години насам?

Централните банки на развитите икономики, се оказаха напълно неподготвени за устойчиво високи покачвания на цените.

Внимателно наблюдаваният индекс на потребителското доверие на Университета на Мичиган неочаквано се покачи до 65,7 пункта в началото на април, който, макар и все още депресиран в сравнение с нивата преди пандемията, се повиши с близо 11% в сравнение с най-ниското ниво от предходния месец за повече от 10 години.

Някои други стратегии също предполагат, че трайната възглавница на спестяванията на потребителите и все още устойчивите разходи ще помогнат за поддържането на икономиката на САЩ.

"Бих казал, че вероятно сме по-близо до хвърляне на монета, дали икономиката ще премине в рецесия до края на годината", заяви Винсент Рейнхарт - главен икономист и макростратег на Dreyfus and Mellon, пред Yahoo Finance Live.

"По някои показатели домакинствата имат близо 2 трилиона долара излишни спестявания. Те могат да започнат да намаляват тези спестявания - и те го правят", добави той.

"И това ще бъде важен буфер."

Има и по-оптимистични теории по въпроса, като например Алисън Шрагер, който пише за Bloomberg.

„Инфлация като настоящата не може да продължи да съществува вечно. Как ще завърши тя е по-важният въпрос. Често е необходима рецесия, за да се преустанови ускорението на инфлацията. Икономистът Лорънс Съмърс отбелязва, че именно това се е случвало досега, когато инфлацията е била толкова висока и пазарът на труда толкова затегнат“.

„От друга страна - никога досега не е имало инфлация, причинена от спирането на икономиката. Така че, може би този път ще е различно. Все още има надежда, че чрез увеличения на лихвите Федералният резерв ще успее да забави инфлацията и да избегне рецесия. Фед може да увеличи лихвите достатъчно, за да предпази инфлацията от ускоряване, след което натискът по веригите на доставки и пандемията ще отстъпи и излишната инфлация ще изчезне. Вече има признаци, че инфлацията се забавя“.

Въпреки това има друга - може би по-вероятна алтернатива. Икономиката може да изпадне в рецесия, след като Фед забави инфлацията, но тя ще е много мека и къса - или дори само няколко години на слаб растеж.

Притеснението е, че инфлацията вече доведе до увеличение на възнагражденията и хората очакват цените да продължават да се покачват. След като заплатите се повишават и очакванията са зададени, инфлацията набира инерция и е много по-трудна за контролиране. Това значи, че усилията на Фед могат да забавят темпа, но инфлацията ще остане над целта от 2% - можеби 5% или 6% дори след като преходните фактори се разгърнат.

Ако това се случи, Фед ще трябва да обмисли увеличаване на лихвите отвъд неутралните, което може да доведе до ръст на безработицата и да предизвика рецесия. Именно твърде късното и високо повишаване на лихвите доведе до няколко рецесии през 20-ти век. Според изследвания на икономистите Майкъл Бордо и Мики Леви Фед е причинил повечето от рецесиите през миналия век и обикновено това се е случвало, защото централната банка не е преценила правилно времето и размера, когато е преминала към повишаване на лихвите.

Експертите виждат много сходства със 70-те години на миналия век. Разликата сега е, че централната банка не изглежда решена да направи нещо, което би увеличило безработицата - поне не директно.

Рецесия обаче също може да настъпи, ако Фед не повиши лихвите достатъчно, за да охладят прегрялата икономика. Ако инфлацията остане висока и заплатите не се увеличат достатъчно в съответствие с нея (каквато е случаят сега), самата инфлация може да предизвика рецесия. Това ще подейства като голямо понижение на заплатите в цялата икономиката и потреблението може да се свие. Инфлацията също така ще доведе до повече несигурност, което ще направи активите в долари по-малко привлекателни.

Все пак има причини да се вярва, че днешната рецесия няма да е толкова лоша, колкото тази през 2008 г. или дори тази през 2001 г. Загубата на работни места често се случва в резултат на спиране на инвестициите на компаниите или на замразяване на наеманията.

Фирмите обикновено навлизат в рецесия със стабилни нива на инвестициите и наличности. След като рецесията настъпи, те ограничават разходите и свиват наличностите.

Рецесиите винаги имат човешка цена. Може да е утеха обаче, че слаба рецесия в краткосрочен план означава, че може да се избегне тежка рецесия в бъдеще. Големите рецесии стават факт от лоши инвестиции. Погледнато по-дългосрочно - рецесиите принуждават капитала и служителите да мигрират, което може да е по-продуктивно.

Лека рецесия може не само да забави инфлацията, но и да се окаже това, от което икономиката се нуждае, за да се върне към нормалното.

Източници на информация:

<https://agri.bg/novini/>

<https://business.dir.bg/pazari/plamen-abrovski-zaradi-krizite-ek-otstapi-v-zelenata-sdelka>

<https://money.bg/economics/kolko-blizo-e-sledvashtata-retsesiya.html>

<https://www.consilium.europa.eu>

<https://www.vaticannews.va/bg/world/news/2022-04/economy-of-francesco-voina-humaitarna-prodovolstvena-kriza.html>

<https://www.investor.bg/novini/130/a/evropa-v-recesia-71675/>

<https://www.bloombergtv.bg/a/35-bloomberg-world/107846-blackrock-retsesiya-v-evropa-e-mnogo-veroyatna-zaradi-energiyata>

<https://offnews.bg/sviat/evropa-e-pred-retsesia-780405.html>

<https://www.bloombergtv.bg/a/8-novini-ot-sveta/104264-evropeyskata-ikonomika-se-klati-ot-energiynite-posleditsi>

<https://www.bloombergtv.bg/a/4-analizi/106396-retsesiyata-nyama-da-e-tolkova-plasheshta-kolkoto-zvuchi>

Проект „Подкрепа на предприемачеството в областта на вътрешната преработка на качествени селскостопански продукти в областите Еврос, Хасково, Смолян и Кърджали“ (QUALFARM), е съфинансиран от Европейския фонд за регионално развитие (ЕФРР) и от национални фондове на страните, участващи в Програмата за трансгранично сътрудничество ИНТЕРРЕГ V-A Гърция-България 2014–2020.

Съдържанието на този материал е изцяло отговорност на Сдружение „Съюз за възстановяване и развитие“ и по никакъв начин не може да се счита, че отразява възгледите на Европейския съюз, участващите страни, Управляващия орган и Съвместния секретариат.